

sjednica Društva Jelka Bat, prof., Dominik Mikulčić, Iva Bagarić i Viktorija Lončar. Liturgijske skladbe Hrvatskih skladatelja te gregorijanski napjevi tijekom misnog slavlja odjekivali su uvježbanim i skladnim glasovima svih prisutnih pjevača. Sveto misno slavlje predslavio je mons. Ivan Šaško, pomoćni biskup zagrebački, koji je u prigodnoj riječi okupljene glazbenike ohrabrio, potaknuo i duhovno obnovio da još revnije služe i glazbom uzdižu duše k Bogu. Proslava je nastavljena međusobnim susretima, razgovorima i razmjenom iskustava među okupljenim glazbenicima te su svi okupljeni dijelili mišljenje da su ovi susreti dragocjeni i nadaju se da će ih u budućnosti biti još više. Predsjednica HDCG-a, Ruža s. Domagoja Ljubičić, izv. prof. mr. art. profesorica na Institutu za crkvenu glazbu, izrazila je zadovoljstvo spremnošću i odazivom zborova te istaknula važnost međusobne suradnje, kao i rastuću ulogu HDCG-a u obnavljanju liturgijskog repertoara u crkvenoj glazbi Crkve u Hrvata. Zahvalni na ovom predivnom susretu radujemo se novim događajima sličnog karaktera i sadržaja Bogu na slavu, a nama na duhovnu korist.

Zborovi koji su sudjelovali:

1. Mješoviti zbor Papa Dobri, Župa svetog Ivana XXIII., pape
2. Župni zbor „Crux“, župa Muke Isusove, Vukomerec
3. Mješoviti zbor župe sv. Leopolda Mandića, „Anzelmo Canjuga“, Zagreb
4. Župni zbor sv. Ivana Krstitelja, Nova Ves, Zagreb
5. Mješoviti župni zbor Sv. Male Terezije od Djeteta Isusa, Trnje
6. Zbor župe Sv. Ivana apostola i evanđeliste, Utrina, Novi Zagreb
7. Zbor »Hosana«, župa Sv. Petra apostola, Vlačka
8. Župni zbor Gospe Fatimske, Lukavec
9. Sestre Klanjateljice Krvi Kristove, Tuškanac

Veronika Jelica

UVOD I HOMILIJA BISKUPA IVANA ŠAŠKA U EUHARISTIJSKOME SLAVLJU SVETKOVINE KRISTA KRALJA SVEGA STVORENOGA POVODOM SUSRETA ŽUPNIH I CRKVENIH ZBOROVA GRADA ZAGREBA

*Crkva sv. Petra u Zagrebu
Subota 20. studenoga 2021.*

Dragi crkveni pjevači i svi crkveni glazbenici, voditelji i voditeljice crkvenih zborova, velečasni gospodine đakone Petre (Belina), drage sestre redovnice, dionici Kristova kraljevstva, braćo i sestre!

Zahvaljujem sestri Domagoji (Ljubičić) i *Hrvatskomu društvu crkvenih glazbenika*, kao i prečasnemu gospodinu dekanu i župniku Josipu (Golubić). Njihovim marom i organizacijom u izvanjskim nepogodnostima ipak smo se okupili u zajedništvu molitve i pjesme.

Ušli smo u proslavu otajstva svetkovine Krista Kralja, u radost što nas je on – kako nam danas govori Knjiga Otkrivenja – učinio „kraljevstvom, svećenicima Bogu i Ocu svojemu“.

Cijela liturgija, ali i naši životi izražavaju pjesmu hvale njegovoj slavi i vjekovječnoj vlasti! To smo izrazili, to smo ispovjediti i ulaznom pjesmom pozivajući sve stvoreno da poda hvalu Bogu, ali se ujedno i pridružujući pjesmi zemlje i neba; pjesmi Gospodinu nad vojskama, to jest nad svim stvorenjima koja pjevaju svomu Stvoritelju.

Blagoslivljamo ga i zbog toga što čuje našu molitvu i ne otklanja pogled od naših potreba ni od naših nakana. Riječima himna: „Ti svijet sav razveseljuješ i s Bogom nas pomiruješ“ ohrabrimo srce za iskreno kajanje zbog grijeha kojima smo sebi i drugima zamutili pogled i iznevjerili dar nebeskoga kraljevstva.

Homilija

Liturgijska čitanja: Dn 7, 13-14; Ps 93, 1-2.5; Otk 1, 5-8; Iv 18, 33b-37

1. U susretu Pilata i Isusa susreću se dva kraljevstva, a slobodno možemo

reći i 'dva svijeta', kao što i sam Isusa kaže: *Moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta*. U našem životu, braćo i sestre, u ljudskome biću tako je vidljivo to susretnište zemlje i neba; u našim postupcima, ponašanju, riječima, prepoznatljivo je ono što pripada navezanosti na zemaljsko i prolazno, a što je plod nesebičnosti i istine o kojoj pita Pilat, vjerojatno i ne očekujući odgovor.

Isus je došao da bi nas oslobodio ropstva grijeha, od onih snaga koje nas plaše i koje tjeraju čovjeka da se brani na sebičan način. Bog nam je objavio svoj plan o slobodnome čovjeku, uvedenome u puninu istine i ljubavi. Na razne smo načine upoznali što se događa kada 'kraljuje' čovjek u nastojanju nametanja autonomnosti, samodostatnosti u kojoj je i Bog suvišan. To je kraljevstvo nasilja i bezosjećajnosti. Slično se događa i onda, kada se Boga ili njegov stvoreni svijet pokušava koristiti za sebične ciljeve.

Liturgijska glazba u našoj molitvi i slavlju očituje ljepotu slobode i snagu ljubavi koja na zemlji gradi nebesko kraljevstvo, onim istim svjedočanstvom koje je ostavila sveta Cecilija, o čijemu se spomenu godišnje okupljate. Liturgijska glazba je ponajprije odražaj te zbilje koja dolazi odozgor. Tako će s pravom netko primijetiti za neku glazbu da je 'nebeska', 'anđeoska', pokušavajući reći da ga zahvaća, dira na način koji zemlja ne može dati.

Ostala nam je sačuvana mudrost sv. Paulina iz Nole: „Naša jedina umjetnost je vjera i Krist je naša pjesma.“

Postoji, toliko smo to puta osjetili, bliskost između glazbe i vjere, a vjera koja postaje glazbom jedan je dio procesa posadašnjjenja utjelovljenja Božje riječi. Kada čovjek daje hvalu Bogu, samo riječ nije dovoljna. Riječ upućena Bogu nadilazi granice ljudskoga govora i traži pomoć od glazbe. Bezbroj puta biblijska je riječ postala slikom, glazbom, poezijom, koristeći govor umjetnosti da bi bila izražena Riječ koja je postala tijelom, Riječ, Alfa i Oméga, Početak i Svršetak, puni-

na koju Pilat nije mogao, nije želio čuti, zbog brige za zemaljsko kraljevstvo.

A mi smo dionici nebeskoga kraljevstva, večeras posebno pozorni prema liturgijskoj glazbi kojoj je izvorište u Božjoj riječi, koju želimo slušati, po Gospodinovoj opasci: *Tko je od istine, sluša moj glas*.

2. Prije dva i pol mjeseca (2.-4. rujna 2021.), boraveći na teološkome simpoziju u Mađarskoj (Esztergom/Ostrogon, u kontekstu Međunarodnoga euharistijskog kongresa), susreo sam i, između ostaloga, slušao razmišljanja o liturgijskoj glazbi profesora, mons. Pieragnela Sequerija, koji je i sam glazbenik. Rado čitam i njegove članke koji se tiču kršćanske obredne tematike, a posebice odnosa liturgije i filozofije, liturgije i fundamentalne teologije, estetike i kulture općenito.

I tom je prigodom, govoreći o crkvenoj glazbi, naglasio ono o čemu govori i piše tijekom posljednjih desetak godina, a što smatram vrijednim polazištem i za nekoliko misli koje ovim povodom želim podijeliti s vama.

Još prije toga ističem da će, na tragu naše nadbiskupijske sinode, svakako biti poželjno susretanje glazbenika, dublje razmatranje onoga što nam govori Božji Duh, otvaranje novih prostora usklađenih s naravi liturgijskih slavlja i sadašnjih obrednih oblika, to jest obrednoga kršćanskoga katoličkoga govora i izražaja vjere, nade i ljubavi u proslavi spasenja.

Posebnost naše hrvatske liturgijske glazbene baštine, a na tragu dragocjenosti liturgijskih slavlja na narodnome jeziku, ohrabruje nas da i sadašnje okolnosti promatramo s puno pouzdanja u dar Božjega Duha, jer nadahnuća nema bez Duha, a glazbe nema bez nadahnuća.

Kao dio sveopće Crkve, posebice glede gibanja unutar, kako ju običavamo zvati, 'zapadnoeuropske kulture', osjećamo i dobre plodove i poteškoće na području crkve-

ne glazbe danas. Plodove nipošto ne smijemo zanemariti, nego nositi zahvalnost za sve koji su pridonijeli da imamo ostvarene i sačuvane zavidne doprinose koji, nažalost, nisu dostatno upoznati i njegovani.

3. S druge strane, svjesni smo da su postojali i da postoje razni smjerovi traženja novoga u liturgijskoj glazbi. Ta traženja nisu dobila neko svoje susretnište i kriterije za liturgijsku glazbu, nego su se raslojili i žive poput zasebnih područja, među kojima pozornost privlače barem tri osnovna.

a) Tako imamo one vjernike koji su se priklonili ponavljanju glazbenih oblika iz prošlosti, bilo *gregorijanskoga pjevanja*, bilo *polifonije*.

b) Ima onih vjernika i glazbenika koji žele čuvati i razvijati *isključivo pučko pjevanje*;

c) te konačno onih koji se vode stvaranjem takozvane *'suvremene duhovne glazbe'* koja je preuzela neke modele 'estrade'. Upravo je ovaj zadnji oblik doživio bujanje takvih razmjera da bi bilo potrebno razmotriti njegov sveopći utjecaj ne samo na glazbu koja se unosi u liturgiju nego i na širu duhovnost Crkve. To vrijedi tim više, jer je – smatran – nerazborito prihvaćen naziv 'duhovna glazba', kao da postoji neka glazba koja nije duhovna.

Pritom je važno reći da svaki od tih triju pristupa ima svoju vrijednost u životu Crkve, ali i to da nijedan od njih ne može zamijeniti ono što je živa liturgijska glazba i pristup koji nam je potreban, ako i dalje ne želimo lutati.

Zacijelo je i naglašavanje sudjelovanja svih vjernika u liturgiji dovelo do toga da se nastojalo stvarati glazbu u kojoj bi svi, u svakome dijelu liturgije i cjelovito mogli sudjelovati, to jest – pjevati. Vidimo da je u podlozi pokušaj pronalaženja neke nove vrste 'pučkoga pjevanja'. To je, nažalost, urodilo time da se nije ojačala nego je oslabljena prisutnost pučkoga. U kojemu smislu?

Pučko pjevanje, kao što su i neki drugi pučki izražaji u liturgiji, zapravo zamjena za ono što uistinu jest 'liturgijska glazba'. Na tome tragu zamjene nalaze se i novije tzv. 'duhovne pjesme'. Pučki oblici čuvaju srž, smisao i duh; ponekad na čudesan način izraze ono što ne uspijevaju visoki književni i glazbeni izražaji, ali puno puta pojednostavljaju, nekada i pretjerano.

Dakle, iz postulata da svi moraju u liturgiji raditi sve: *su-djelovati*, nastali su veliki nesporednosti i u liturgijskoj glazbi. Sudjelovanje u liturgiji znači 'imati udjela', 'biti dionik', biti dionik Dara, a to se ostvaruje i gestama i govorom i šutnjom; ostvaruje se i samom čežnjom. Koliko puta u Crkvu, u zajednicu vjernika, dolazimo Gospodinu ne znajući što mu reći, a da u tome trenutku u nama gori čežnja za njegovom blizinom.

Zbog toga je dragocjena riječ sv. Augustina: „*Nam qui desiderat, etsi lingua taceat, cantat corde; qui autem non desiderat, quolibet clamore aures hominum feriat, mutus est Deo*” – “Tko nešto žarko želi, tko čezne, ako pritom jezik i šuti, taj čovjek pjeva srcem. Tko pak ne čezne, te pritom uši drugih ljudi ranjava, para svojim vikanjem, pred Bogom je nijem.” (*En. in ps. 86, 1*)

4. Kao što vam je poznato, gregorijansko pjevanje nastalo je u usklađivanju glazbe te tadašnjih liturgijskih oblika i latinskoga jezika. Taj je postupak bio novost u odnosu na bogoštovnu glazbu u drugim religijama, dajući snagu kršćanskoga navještaja objavljenoj Božjoj riječi. Taj pristup i danas ostaje model; pristup, ali ne njegovo jednostavno ponavljanje, jer se njime ulazi u opasnost okamenjivanja životnosti liturgijskoga slavlja spasenja. Takvo ponavljanje ne odražava više usklađenost iz koje je to pjevanje rođeno.

Što se tiče crkvene polifonije, ona nastaje kao 'visok' izražaj obredne glazbe, ali u stvarnosti pripada jednomu razvoj-

nom trenutku modernosti glazbe na Zapadu koja se uputila zasebnim putem i razvila svoj vlastiti život.

Tako pokušaji, u dnu kojih se vidi puno dobrohotnosti, do danas nisu uspjeli stvoriti nužnu usklađenost obrednih oblika kršćanskoga slavlja i pripadne glazbe. Štoviše, svjedoci smo – čak i na teorijskoj razini – najčešće prilično loše kakvoće, ali i stanovitoga zastoja, ukočenosti, neplodnosti. No, može se reći da je taj zastoj probudio potrebnu svijest i stvorio neke preduvjete dobrih polazišta.

5. Prvo je polazište u činjenici da liturgijska glazba treba biti uređivana na temelju liturgijskih odrednica, to jest: treba poći od različitosti izražavanja vjere, pazeći na značenja, ritam, geste, riječi i šutnju.

Drugo je polazište uviđanje da je završeno povijesno razdoblje u kojemu se kultura temeljila na jednostavnome ponavljanju izvorišta i životnosti institucija. Ta povijest dijelom ostaje 'normativna' i uvijek će se na nju moći trebati upućivati. Ali nastavak, prenošenje vrjednota, traži oblike koji odgovaraju sadašnjemu životu Crkve.

A Crkva nam pokazuje da tradicija ne može ostati živom bez duhovskoga kreativnoga prinosa oblicima koji nisu suhoparno ponavljanje prošloga, nego uvode u otajstvo koje su nosili do nas i nose u budućnost.

I baš tamo gdje se mora dogoditi susret, došlo je do odmaka, štoviše do obeshrabbrenosti, kako od strane odgovornih za crkvene zajednice tako i od strane glazbenika. Odnos glazbene kulture i vjerničkoga duha, što nije samo pitanje estetike, pun je mjesta dodira, ali ponekad nejasnih sadržaja ili besadržajan. Ima puno glazbenika koji su sposobni izvoditi djela izvučena iz liturgijskoga konteksta za koji su nastala. No, bez poznavanja toga konteksta, osiromašuje se, a često postaje i nerazumljivo i samo djelo. Istina je i to, što svakako treba izbje-

ći, da u našim crkvenim zajednicama bude puno jadikovanja i nesuglasica, a premalo nastojanja i istinskoga truda. To vrijedi i za odgovorne za liturgijsku glazbu, počevši od nas biskupa i prezbitera u župnim zajednicama ili duhovnika pojedinih skupina, osobito mladih, ali to vrijedi i za glazbenike, zbog čega mlađi među njima idu svojim putem, umjesto da budu pozivani, upoznati i poticani.

Tako se događa da se izboru liturgijske glazbe i pjesme ne pristupa iz otajstva koje slavimo, niti iz naravi kršćanskoga obreda niti iz liturgijske mudrosti, nego iz glazbenih 'ukusa', koji dobivaju skoro ideološka obilježja.

Glazba i liturgija upućene su jedna na drugu, prisno vezane, a jedna bez druge su siromašnije. Nikada nisu živjele u sukobu, a kada su živjele u skladu koji proizlazi iz naravi proslave naše vjere očitovala su svoje najljepše vrhunce.

Stoga smo pozvani moliti za nova susrećišta, dopustiti da nas Gospodin odgaja za otvorenost koja vodi brigu o formaciji i o zajedničkom služenju onih koji pospješuju liturgijski i glazbeni život, ne dopuštajući da se u te suodnose ugnijezde sterilne polemike, razdori koji iznutra razaraju obrednu i umjetničku ljepotu.

6. Da ti putovi ne bi ostali bez naznake ciljeva, Sequeri se odvažio naznačiti obilježja koja treba imati i koja treba tražiti glazba za sadašnju liturgiju.

On smatra da je to glazba koju ne može bilo tko, bilo kako improvizirati, pjevati i svirati.

Liturgijska je glazba posebno služenje, puno žrtve i strasti, stvaralaštva i odgovornosti. To je glazba koju mogu slušati svi s ganućem, kao dionici dara te su u određenim dijelovima ili cjelinama i sami pjevači, vjernici koji se uključuju svojim potvrđivanjem, prihvaćanjem, isповijedanjem.

To je glazba nastala na književnoj, na duhovnoj kršćanskoj snazi živoga jezika,

što nipošto ne znači isključivanje djela iz prošlosti, koja su sastavni dio iste liturgijske baštine. Jednom postignut sklad, uvijek nas poziva na učenje, kako glazbeno, u drugome vremenu, pristupati istomu otajstvu i biti u njemu.

Dakle, to nije glazba koju može stvarati bilo tko.

U Crkvi postoje razni i različiti darovi. Zato ne smijemo biti nemarni za Božja nadahnuća i previdjeti braću i sestre kojima je Gospodin udijelio taj dar, ali niti oni ne smiju biti oholi da ne osjete život Crkve, da ne žele učiti od Crkve, od bliske povezanosti utjelovljene Božje Riječi i liturgije koju Božji Sin prinosi Ocu, prinosi sama sebe, pri čemu smo i mi prijelovljeni istomu prinosu.

Crkveni su glazbenici, kao i druge službe u Crkvi služenje pojedinaca svima. Uvijek je tako: neki svojim darom služe svima. I uvijek mi je lijepo doći u vjerničke zajednice u kojima susrećem vas, u brizi koja njeguje liturgijsku glazbu, ali je to služenje i šire u brizi za navještaj Riječi.

A svatko ima neki dar u Crkvi. Takvo je bilo gregorijansko pjevanje; takva je bila polifonija sa svojim pjevačima, takva je Crkva koja svjedoči nebesko kraljevstvo: pojedini vjernici i vjernice služe u Božjemu daru drugima. I svatko otkriva u čemu pridonosi ljepoti služenja. Ako se krene od isticanja sebe, a ne Krista; ako drugi postaju nevažni, a pri tome i Crkva i naš Gospodin, to ne može biti liturgijska glazba.

7. Time shvaćamo da smo dio istoga hoda prema nebeskome kraljevstvu koje je već započelo i koje je među nama. Na početku sam naveo riječi sv. Augustina, pa i na kraju, iz riznice njegovih izrjeka navodim ohrabrujuće riječi. On kaže: *“Canta et ambula. Noli errare, noli redire, noli remanere – Pjevaj i hodaj. Ne idi stranputicom (ne lutaj), ne vraćaj se i nemoj se zaustavljati.”* (Serm. 256, 3)

U našem crkvenom hodu večeras nismo stali, nego smo uzeli dah za hod u kojemu zahvaljujem svima vama koji predano služite svojim župnim zajednicama i trudite se braći i sestrama pomoći susresti i živjeti blizinu Gospodina koji je došao vratiti čovjeku radost srca. To ne biste mogli da sami ne vidite dragocjenost slušanja Riječi i naviještanja te Riječi glazbom.

Za to nam je potrebno puno poučljivosti, poniznosti i prepoznavanja Krista koji je došao služiti i služenjem uspostaviti kraljevstvo pravde, ljubavi i mira; Krista koji je naš život i uvijek pjesma vazmene novosti u kojoj slavimo vječnost. Amen.

ODRŽANO SVEČANO MISNO SLAVLJE »VENI SANCTE SPIRITUS«

Mješoviti zbor Instituta za crkvenu glazbu angažirano je sudjelovao u započetoj novoj (2021./2022.) akademskoj godini. Tako je, nastavljajući dugogodišnju tradiciju, zboru bilo povjereno animiranje glazbenoga dijela svečanoga euharistijskoga slavlja sa zazivom Duha Svetoga u četvrtak 14. listopada u crkvi svetoga Blaža. Euharistijsko slavlje predslavio je i propovijedao veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački. Zborom je uz orguljašku pratnju doc. art. Milana Hibšera ravnala profesorica Danijela Župančić.

Za misni ordinarij odabrana je pučka misa Pere Ivanišića Crnkovačkoga, a za proprij su izvedene popijevke *Evo, dolazim Gospodine, Isus Krist je slika Božja, Kruše života te Kraljice svete krunice*. Nakon otpjevnoga psalma *Puna je zemlja dobrote Gospodnje* uslijedila je *Aleluja* Mate Leščana.

Himan *O, dođi, Stvorče, Duše Svet* otpjevan je kao gregorijanski napjev naizmjenice s četveroglasnim aranžmanom mo. Miroslava Martinjaka.